

K OČETU

ODLOMEK IZ POVESTI — I. B.

Pripravljena na pot je ogljeno črna, bleščeča se lokomotiva naporno sopla. Glasne, rezke eksplozije — puf, puf, puf — so odmevale od zidov postajnega poslopja in od strmega pobočja v ozadju, — para, ki se je bela in slepeče čista bliskovito poganjala navpik, je hitro omagala in klavrno utonila v saja-stih oblakih dima, ki jih je veter potiskal k tlom. Smrad po premogu je dražil nosnice, megla in vlaga sta težko legali na pljuča. Izpod nizkega, kalnega neba je pršelo puščobno in žalostno. Zapozneli potniki so blatni in mokri kapljali skozi vrata čakalnice. Pred skladiščem je čakala gruča sivih, premočenih vojakov, ki so se krivili pod težko naloženimi nahrbtniki ter oprti na puške naveličano in topo strmeli predse. V železniškem vozu je priskutno dišalo po petroleju in lizolu. Mama je stala ob oknu in se pomenkovala s tetama; Janek in Bratec sta se zdolgočasena in preplašena stiskala drug k drugemu, pošepetavala med seboj in nezaupno opazovala ljudi, ki so vstopali in hrupno štorkljali skozi oddelek. Zavaljen človek z zabuhlimi, mastnimi lici in v posvaljkanem oblačilu je cmokaje obiral kurje bedro ter ju s svojimi zalitimi očmi pogledoval nejevoljno in neprijazno.

»Mama, mene zebe,« se je pritoževal mali in jo vlekel za krilo. »Ali se bomo kmalu odpeljali?« je sleherno minuto spraševal Janek, ki se je čedalje nestrpneje presedal ter se ni mogel umiriti med klopjo in oknom.

»Saj že gremo,« je rekla mama. »Ne bodita no tako sitna!«

Lokomotiva je nadušljivo zapuhala, vagon je zaškripal, kakor bi se hotel sesuti, se težak in okoren prilepil k tlom, trenutek uporno odletaval med odbijači, potlej pa, kakor bi se naenkrat iznebil vse svoje teže, pričel s tihim, pojočim šumom masivnega jekla gladko in pokorno teči po tirnicah. »Stopita sem«, je dejala mama, »pozdravita teti.« Dvignila ju je na klop, mahala sta, vpila in gledala, kako sta se teti manjšali in tanjšali, kako se je postajno poslopje nižalo in krčilo, dokler se ni naposled izpremenilo v nezatno, lično škatlico, ki se je boječe in ponižno stiskala pod visokimi pečinami. »Viš, viš, kako je majcena!« je navdušeno kričal Bratec, se razburjeno vrtel na klopi in obračal k mami svoj okrogli, srečni obraz z ozeblim, rdečim noskom, iz katerega se mu je pobliskavala sveča.

»No, zdaj bo dosti tega,« je navsezadnje odločila mama in ga postavila na tla. »Ješ bi še gledal,« se je ogorčeno upiral. »Ne,« je rekla, »bodi priden, prehladil se boš. Pridi, ti bom rajši obrisala nos.«

Na ovinku se je vlak nagnil in Janek je stekel na drugo stran voza. »Mama, mama!« je vpil. »Poglej, morje se bo izlilo!« Res se je vsa pokrajina nagibala kakor bi hotela zdrsniti proti progji, velikanska siva plošča zaliva, na kateri so črtali vetrovi dolge, umazano zelene, ostro ločene lise, se je na

obzorju dvigala in padala poševno proti letovišču, ki se je vse bolj skrivalo za skalami in drevesi.

Lokomotiva je na strmini trudno stokala in rjula kakor izmučena žival. »Pojdi sem, Janek, zdaj pride predor,« je dejala mama. Stroj je zapiskal, da je šlo skozi ušesa, potniki so jeli zapirati okna. Obala, letovišče, mesto v daljavi, otoki, prostrani zaliv — vse je hipoma, s filmsko nenadnostjo izginilo za razdrapanim skalnatim robom. Še nekaj trenutkov so jih spremljali blede odsevi daljne svetlobe, ki so obtipavali mokre stene predora, potem jih je pogoltnila zemlja.

V trdi, gosti temi se je kovinsko nabijanje koles, ječanje osi in žvenketanje odbijačev postoterilo ter se zlilo v divji, zmeden trušč. Zdaj pa zdaj je zašumel mimo okna slap vode, ki je skrivnostno in grozeče drla nekje v črnih globinah zemeljskega droba. Janeku je bilo tesno; napenjal je oči, ki niso mogle ujeti niti najmanjšega odbleska svetlobe, glasovi ljudi, ki jih ni videl, so bili v slepem mraku fantastično spremenjeni in čudaško nenaravni. Poskusil si je predstaviti mamo, ki mu je sedela nasproti; a čudno — nobene njene poteze ni mogel oživiti v domišljiji. Smrad premogovega dima se je zahrbtno plazil skozi špranje. Nekje je blisnila vžigalica; obraz brkatega kadilca, ki si je prižgal cigaro, je bil rdeč in zmaličen. Bratec je zavpil in planil v prepaden jok. »Bojim se, bojim se,« je nenehoma kričal in mama ga ni mogla pomiriti.

Nenadoma je bilo konec ukletosti, sivkasta luč deževnega dne je udrla skozi šipe ter vrnila stvarjem in zvokom njihovo pravo podobo. Janek si je mel oči, Bratec je gledal okoli sebe objokan in začuden. Pokrajina je bila docela spremenjena: nikjer več ni bilo videti morja, le pusta, razbita kraška goličava, posejana z brinovimi grmi in temno zelenimi, okleščeni bori, se je vzpenjala do obzorja. Obrisi pritlikave hiše, ki je jadrno odpoštovala mimo okna; rdečkasto rjava krpa njive v kameniti ogradi; v brezbarvni daljavi se je stiskala v kotlini revna vas, dim se je vlekel nad slemeni kakor pogreb; krava na pašniku, skale, brzjavni drogovi, drogovi, drogovi, ki so zvesto spremljali vlak, žice, ki so se v teku spuščale k tlom in se spet dvigale v višino. Nekje daleč je blaten, žalosten oblak zaman skušal prestreči nekaj cinobrovo rdečih žarkov zahajajočega sonca, ki so se kdove kje pretihotapili skozi sivo megleno steno.

Kakor je rasla noč in se je zdrizala tema, tako se je krčila in izginjala pokrajina, vsa zemlja; vlak je vse bolj postajal svet zase, neprodušno zaprt zaboj, ki je blazno drvel skozi neskončne prazne prostore; za šipami, ki so votlo buljile v mrak, ni bilo ničesar več.

Prišel je sprevodnik in prižgal luč. Zrak v vagonu je bil do zatohlosti nasičen z izparinami mokre obleke in človeških teles. Potniki so kadili in pljuvali po tleh; nerazločne besede, ki jih je dušil ropot koles, so se z dimom leno pretakale v rumenkastem bleščanju zakajene svetilke, smrad zanikr-

nega tobaka je silil v usta in grlo. Debeli, mrki možak je sezul čevlje, se naslonil v kot in jel dremati; od njegovih nog, obutih v volnene nogavice, ki so bile nekoč morda bele, je vsiljivo zadišalo po potu. Bratec je začel vihati nos in ko majhen kužek vohati okoli sebe. »Mama,« je zategnil, »tukaj pa šmrdi«. Mama se je dvignila in stopila k oknu.

Mož je odprl oči in jo izpod vek oplazil s poševnim pogledom. »O, kar lepo zaprto pustite,« je dejal počasi.

»Tu je vendar grozen zrak,« je ugovarjala. »Saj vidite, otroka imam.«

»Me nič ne briga,« je odvrnil z istim lenobnim mirom. »Jaz se nočem prehladiti. Jaz hočem spati. Pa bi šli v drugi razred, če ste taka gospoda.« S samozadovoljnim izrazom se je spet udobno zleknil po klopi.

Mama je trenutek oklevala, nato je za spoznanje bleda v obraz brez besede sedla. Janek in Bratec sta izpod čela merila možaka s sovražnimi pogledi. Bratec je potegnil mamo za rokav, in ko se je sklonila k njemu, jo je objel okoli vratu in ji začel skrivnostno šepetati na uho. »Veš,« je vneto razlagal in se ves čas maščevalno in hkrati oprezno oziral na dremajočega človeka, »ta mož je grd, ga bomo žatožili špevodniku, pa ga bo vzela.«

»Oh, pusti, Bratec,« se je medlo nasmehnila. »Saj ni nič. Saj bomo kmalu prestopili v drug vlak.«

A Janeku ni ušlo, da jo grizeta jeza in nema užaljenost. To je bilo nerodno, nekaj je bilo treba ukreniti. »Ti mama,« je začel, »kdaj pa pridemo k očku? Ali se bomo še dolgo vozili?«

»Oh, Janek,« je rekla nekam nestrpno, »saj smo komaj na začetku poti... Kje je še očka,« je vzdihnila.

»Pa očka,« je nadaljeval, »ali je še ranjen?«

»Bil je ranjen, Janek. Saj to ni bolezen, razumeš? Prej je ležal v bolnišnici, zdaj pa ni več v bolnišnici, ko je že zdrav in lahko že hodi.«

»Pa je bil ranjen v nogo?« je zdaj že s pristnim zanimanjem silil vanjo.

»Seveda, v nogo, saj si že slišal.«

»Ti, mama, poslušaj... pa bo zdaj tak kakor tisti oficir, saj veš, s tistimi palicami... kako se že pravi... z bergljami? Ali bo zdaj brez noge?«

»Oh, Janek,« je rekla nervozno in se zagledala skozi okno v črno temo. »Ali me moraš zmeraj spraševati o takih rečeh? Očka ne bo tak, hvala bogu.«

Janek je malce poparjen nekaj časa molčal. A dolgo ni mogel strpeti. »Samo to mi še povej, mama,« je zaprosil in jo pobožal po roki; počakal je, da se je ozrla vanj: »Ko bo očka čisto zdrav... ali bo spet šel tja... na fronto?«

»Ne vem, Janek,« je odgovorila zamolklo, stisnila ustnice in mu umaknila pogled. »Najbrž spet.«

Počasi so zavozili na postajo. Ostri odsevi svetilk so begali mimo oken, vagon je prenehal obstajati sam zase in je znova postal del stvarnega sveta. Tu je bil vozel, odkoder so se cepile tri proge — na jug, vzhod in zahod;

poslednja je tekla proti fronti. Križišče je bilo nabito polno; vagoni, vagoni, vagoni, v paro zaviti puhajoči stroji, od katerih je žehnela vročina, zmedeni glasovi, žvižganje, topot neštevilnih nog — vse je vzbujalo predstavo neznanske gneče in natrpanosti, od katere so že v naprej drhteli živci. V daljavi so iz dežja in teme mežikale rdeče, bele in zelene oči signalov, okoli katerih so v mlečni megli utripali veliki, blede kolobarji. Vlak je oprezno prestopal kretnice, se izogibal vagonov in lokomotiv, se sunkoma prerival med zidovi in skladišči ter naposled čisto na koncu postaje obstal. »Preklete, naj bi nas rajši kar v Postojno zapeljali!« je nekdo preklinjal. »Izstopiti, vsi!« je kričal sprevodnik. »Janek, drži Bratca«, je rekla mama in pograbila oba kovčega. Janek je nosil torbo in vlekel za seboj zaspanega, nerodnega Bratca. S težavo sta se skobalila po stopnicah, ki so bile zanju veliko previsoke, plaha in zmedena kakor dve ujeti zverinici sta obstala sredi hiteče, kričeče, prerivajoče se množice, v hladu in dežju, ki je enakomerno, dolgočasno in otožno rosil iz teme. Janek je trepetal, da bi se ne izgubila, nervozno je tekel za mamo, ki se je neprestano ozirala in ju klicala, se spotikal čez tirnice, čofotal po brozgi in mlakah ter se motal potnikom med nogami; torba je bila težka, da ga je rezalo v dlani, Bratec se je opotekal in je zaostajal. Butnila sta v velikega, kosmatega vojaka, ki je sopel pod bremenom in skoraj padel čez Janeka; v tujem jeziku ju je robato nahrulil. Bratec je jokal tiho in nesrečno.

Čakalnica je bila slabo razsvetljena, umazana in zakajena. Klopi so bile že zdavnaj zasedene. Star, revno oblečen, dobrodušen kmet, ki je žulil med rjavimi zobmi ugaslo pipo, se je toliko umaknil, da je mama mogla sesti in vzeti v naročje Bratca, ki se zaspan in utrujen ni dal potolažiti. Janek se je stisnil na kovčegu ob njenih nogah ter zvedavo in plašno pogledoval okoli sebe. Šipe na vratih so bile razbite in skozi prostor je neznosno vleklo; a tudi preprih ni mogel pregnati dima in smradu, ki se je zajedel v les in omet, ki se je dvigal s prašnega, popljuvanega, že celo večnost nepometenega poda, ki je silil iz sleherne špranje in visel na pajčevinah. Naveličani, stlačeni na kup in drug drugemu napoti so potniki nenehoma kadili, se pričkali, zmerjali in kleli, vstajali in hodili oprezovat za vlaki, ki jih ni hotelo biti od nikoder; vojaki in častniki so begali skozi čakalnico in rezko kričali na peronu. Niti za hipec se ni unesel hrup. Bratec, ki je bil komaj zakinkal, se je prebudil in vnovič začel jokati. Janeka so bolele noge, oči so ga ščemele in rdeče, vnete veke so se mu sprijemale od utrujenosti. Vse je bilo zaman — spati ni bilo mogoče, a izčrpanost tudi ni dala človeku bedeti. Tako so čakali ure in ure; čas se je cedil polagoma in leno kakor blato, minute in misli so po polževo polzele.

Polnoč je že davno minila, ko je Bratec jokaje povedal, da mora na potrebo. Solznega in dremotnega ga je mama odnesla. Janek se je sključil na svojem kovčegu, sredi vseh teh neznanih, namrščenih ljudi se je čutil

tako neznansko osamljen in zapuščen, da mu je le strah branil zajokati. Ali mera še ni bila polna, še hujša preizkušnja mu je bila namenjena. Ko je čakal že pol večnosti in je komaj komaj še požiral solze, se je zunaj nenadoma oglasilo zadirčno piskanje lokomotive in z zamolklim ropotom, od katerega so zažvenketale šipe, je privozil na postajo vlak. Zaspanci so se hipoma predramili, potniki so ko elektrizirani šinili kvišku, pograbili svojo prtljago in se razburjeno pognali iz čakalnice. Ob vratih so se telesa zgnetla v divji klobčič. Ljudje so hripavo kričali, se pehali togotno kakor bi šlo za življenje in se brezobzirno ruvali, psovke so kakor pljunki padale iz gneče. Janeka se je polotila panična prepadenost. Tam je prihajal vlak, s katerim bi se morali odpeljati, on pa je bil sam, tako strašansko sam in izgubljen, mama in Bratec sta bila bog vedi kje, izginil je celo postarni, prijazni kmet. Z glasnim jokom je planil k durim, skozi katere je odšla mama. Na ves glas jo je klical, a nikjer je ni bilo videti. Stekel je nazaj, pričel vročično vleči kovčega proti vratom; a niti premakniti ju ni mogel in je cepetal od groze in obupa. Nekdo se je spotaknil čezenj. »Preklemani smrkavec!« se je razkačeno zadrl. Janek je skočil k oknu. Črna množica je udrla čez tire, videti je bilo, kakor da so ljudje poblazneli. Ukazujoč, besen glas je prevpil direndaj: »Kam norite! Nazaj! To je vojaški vlak!« Ljudje so zmedeni obstali. Razočarani in streznjeni, napol srditi in napol osramočeni so se vračali v čakalnico. Janek si ni mogel oddahnuti, dokler se ni vrnila mama; a še dolgo potem je živčno hlipal in po vsem telesu trepetal.

Čakali so do pete ure zjutraj. Docela izčrpani so ljudje polagoma umolk-nili; večina jih je topo buljila predse, nekateri so sedé, napol ležé, naslonjeni v živalsko neudobnih držah poskušali dremati. Pod oboki je zoprno odmevalo smrčanje, obrazi so bili mrtvaško rumeni, udrti in nečloveški.

Ko so se slednjič odpeljali, je skozi vlago in mraz že pronicala bolehná svetloba megleneга jutra. Bratec ni več premogel niti toliko moči, da bi še jokal, Janek je drgetal in šklepetal z zobmi. Vagon je bil poln do zadnjega prostorčka, le s težavo so našli sedež. Naslonili so se, drug na drugega, sedé spali nekaj kratkih ur ter se predramili še bolj trudni, še bolj naveličani in razdraženi. Vlak se je pogostoma ustavljal, včasih je bilo videti, kakor da so na kaki majhni, zakotni postaji pozabili nanj. Bratcu je padla iskra v oko, ki ga je peklo ves dan; jokal je bridko in neutešno. Voz je bil star in zane-marjen, da je mrzlo pihalo skozi razpoke. Janek je bil ves otrpel od sedenja, in vendar je bila sleherna mišica njegovega telesa ena sama topa, vztrajna bolečina in so ga kakor natrte bolele vse kosti. Mama je naslanjala razbolelo glavo v dlani, bila je žalostna in bleða.

Pozno popoldne se je prostor malce izpraznil in otroka sta se mogla z glavama v materinem naročju iztegniti po trdi klopi. Hrup in glasna govorica sta vrgla Janeka iz težkega, neodrešilnega spanca. Začudeno je gledal okoli sebe. Vlak je stal, bila je že gluha noč; v oddelku je bilo temno, kakor v

rogu, samo medli odsevi oddaljenih postajnih svetilk so se lomili na šipah, razpolavljali predmete in jih kazali v nestvarnih, zverženih obrisih.

»Zakaj pa je tako temno tukaj, mama?« je vprašal zaspano.

»Svetilka je razbita, Janek«, je odvrnila iz mraka.

»Pa je ne bodo popravili?« — »Ne vem, Janek, najbrž ne.«

»Kje pa smo, mama?« — »Na Madžarskem, Janek.«

»Oh, mama«, je potožil prav iz globine svoje male, izmučene duše, »ali bomo kmalu pri očku? To je tako hudo...«

»Kmalu, Janek. Še malo potrpi«, je rekla in ga pogladila po laseh. Sklonila se je k njemu, pramen svetlobe ji je padel čez obličje, ki je iz sovražne teme zasijalo nad njim skoraj neresnično čisto in jasno; truden nasmeh ji je spreletel poteze — komaj opazen nasmešek, ki se neskončno rahlo dotakne le ustnic in oči, nasmešek, kakršnega poznajo samó ženske in od katerega postane ženski obraz tako lep. »Vidiš, tudi mene boli glava«, mu je tiho prigovarjala s svojim zamolklim, žametnim glasom. »Pa je treba potrpeti. Ti si starejši, Bratec pa je še majhen... moraš mi pomagati — ne?«

Zrla je vanj — ne, gorko in nežno ga je vsega objela s pogledom tistih svojih globokih, lepih oči, ki so bile včasih sinje in drugekrati spet temne in rjave, da se ni mogel Janek nikoli odločiti, kakšno barvo naj bi jim prav za prav prisodil. V teh očeh, ki so bile ta trenutek tako utrujene in otožne, so se pretakali zlati potočki mehko in razumevanja, kakršnih ni videl Janek še nikjer in nikdar. Te dobre, čudovite oči ga niso še nikoli izdale, v njih je vselej našel zavetišče in uteho, kadarkoli je je bil potreben. Tudi zdaj, celó sedaj, ko je bila tako uboga in neboljena, je imela zanj pripravljeno pomoč, ki je zase sámó ni zmogla — in v Janeku, kakor je bil majhen in kakor se je malo razumel na svet in ljudi, se je zganila motna in vendar tako čudo gotova zavest, kako zelo žive te oči zanj in zavoljo njega, kako živi tudi sam le zato, ker mu one dadó živeti; bilo je bolj občutje kakor misel — a čutil je popolnoma zatrdno, da se mu ni treba bati ničesar, dokler bodo te oči bedele nad njim, da ga bodo spremljale koderkoli bo hodil in da je ni na svetu stvari, ki bi mu mogla nadomestiti njihovo varstvo.

Ni več tožil. Le vdano je vzdihnil in se zagledal skozi okno. Postaja je bila polna vojakov, ki so se posamič in v gručah ko čudne, temne utvare premikali v mraku ter se v svetlobnih stožcih pod svetilkami spet spremenjali iz senc v resnične ljudi. Nekje je zateglo in proseče klicala lokomotiva. Bobneč in butajoč je privozil mimo neskončno dolg tovorni vlak. Iz živinskih vagonov se je oglašalo turobno in zbegano mukanje govedi; stlačeni v tesne prostore, lačni in divje prestrašeni so ogrski voli z velikanskimi, vodoravnimi rogovi iztezali glave skozi okna in vohali z vlažnimi smrčki, v velikih živalskih očeh je drhtela človeško bolestna muka in prošnja.

»Mama« je dejal Janek, »kam pa peljejo te vole? Zakaj pa jih je toliko?«

»Najbrž na fronto, Janek. Za vojake«, je rekla.

»Pa... Ali jih bodo vse poklali?« je vprašal boječe.

»Menda, Janek. Zato jih peljejo.«

Tiho je gledal za vlakom, ki ga je požirala tema. Iz daljave je živalsko rjojenje še otožneje odmevalo. »Vse jih bodo poklali, vse«, je pri sebi ponavljal Janek. Z mrzlim neugodjem se je spomnil prizora v mesnici, ki mu je bil nekoč priča. Vola so z zadnjimi nogami privezali na škripec, ga potegnili kvišku, in mesar mu je z eno samo hitro, vajeno kretnjo prerezal vrat; kri se je curkoma vlila v podloženo vedro, žival ni dala glasu od sebe, samó iz njenih izbuljenih, nemih oči, prav tako nemočnih in žalostnih, kakor so bile oči vseh teh volov, ki jih je videl nocoj, je kričala obupna, smrtna bolečina. Tako bodo poklali vso to množico volov, si je predstavljal Janek; peljejo jih na fronto, tja v tisti neznani strašanski kraj, kamor potujejo skozi noč in dež vsi ti vlaki — dà, se je z grozo domislil Janek, polni živali in ljudi. Ali tam tudi ljudi tako koljejo? Ustrašil se je vprašanja.

Potniki so vstopali, oddelek se je kmalu znova napolnil do poslednjega kotička. »Kaj pa je spet to?« je nekdo po hrvaško robantil iz mraka. »Spet vagon brez luči. Svinjarija. Ti prekleti...« — »Molči«, ga je neviden sosed posvaril skozi zobe. Janek je plaho strmел skozi okno. Vojaki, vojaki — vsepovsod same uniforme, visoki, zastavni oficirji z zvenečimi sabljami in ostrogami, a dosti več je bilo zgaranih in suhih, v sivozelene, zmečkane, umazane cunje odetih prostakov, ki so težko otovorjeni s svojimi nerodnimi podkovanimi čevlji okorno švedrali čez tirnice. Zlikan, slok častnik z monoklom je ves penast in zaripel clownske skakal pred majhnim, slabotnim vojačkom, ki mu je blede in strumno vzravnan bedasto in prepadeno bolščal v obraz. Častnik je histerično kričal, njegova roka je naenkrat surovo padla na vojakovo lice. Mož se je zamajal, še bolj izbuljil oči in se še bolj usločil. Še in še je bil oficir po njem, vojak ni zinil besedice, le glava mu je kakor žoga odletavala na desno in levo in lica so mu vidno rdela pod udarci.

Pozno ponoči je vlak odrinil. Vozili so se brez konca in kraja v dež in votlo temo, ure in ure stali na majhnih postajah, čakali do onemoglosti ter s praznimi, pekočimi očmi prežali le še na eno edino priložnost, eno samo srečo: se nekje vsaj malce udobno izlekniti in spati, spati, vso noč, ves dan, spati kakor žival, kakor kamen. Potniki so na postajah kričali kakor za stavo, bili so tuji in neprijazni ter so govorili v neznanih, čudnih jezikih; zavijali so se v odeje in se naslanjali na blazine — in spomin na te umazane, povaljane blazine v železniškem vozu je bil za Janeka še dolgo, dolgo potem zvezan s predstavo nervoznega, neznošnega vpitja in ropota, brezobzirnega prerivanja in prerekanja, prenapolnjenih, smrdljivih prostorov, jalovih poskusov dremeža, ki ni počitek, temveč zapušča topo bolečino v slednji koščici človekovega telesa, smrtne ubitosti razuma, volje in duha.

Velik dan se je že svetlikal skozi meglo, ko je vlak zavozil med prve hiše revnega, blatnega predmestja. V ozadju so zastirali pogled sivi kvadri ne-

skončnih tovarn, cunjaste zastave dima so visele z visokih, vitkih dimnikov. Naglo in nestrpno so pospravljali svojo prtljago, mama je bila čudno nemirna in razburjena. Vozovi so ječali na kretnicah; tiri so se križali in cepili, železen most je zabobnel pod kolesi. Mimo okna je šinila ravna perspektiva ceste z gručo ljudi, ki so stali za zapornico; delavnice, barake, ograje, leseni plotovi, lokomotive in vagoni, zadaj kasarna s prostranim dvoriščem, preko katerega so ko naviti pajaci korakali majhni in smešni vojački; zavore so obupno cvilile, vlak je vozil čedalje počasneje — še trenutek nervoznega, mučnega pričakovanja, in obstali so pred dolgim, rumenim pročeljem velike postaje.

Hladni jutranji zrak je kruto ščipal v lica in žgal neprespane oči. Z zoprnim občutkom lepke umazanosti na obrazu in rokah je Janek osuplo in plašno gledal okoli sebe. Gneča, neznani obrazi, prerivanje, strah, da bi ne izgrešil mame, Bratec je čemereren in krmežljiv, do konca izčrpan se komaj prestopa za Janekom. V skupini uniform je stal strašno suh, zelo bled oficir z nanosnikom in oprt na palico z zamišljenim, zaskrbljenim pogledom iskal v množici. »Očka, glej, tam...« je dahnila mama, ju potegnila za seboj, in Janek ni vedel, zakaj je tako hudo zajokala, ko jo je očka stisnil nase.

SONET OBUPA

MIRAN JARC

*Kdo bi to noč brez zvezd še mogel spati,
ko so kot listi duše nam brez teže,
ko slišimo usodo frfotati
nad nami... O če nas oblak zaseže*

*viharja, ki nekje drobi države...
Tam ljudstva na kolenih kamenijo...
Še preden se iz groze prebudijo,
že so jetniki zmage nekrvave.*

*Čemu noči za slepi rod prečute,
čemu pričakovanj vekovi črni?
Poslednjo iskro v mračnem srcu vtrni!*

*Le korenine niso še izrute,
o da bi kakor kače pod zemljó
zasekale strup v tujčevo petó.*